

Visie Blended Onderwijs

25 januari 2022

Visie Blended Onderwijs

Campusuniversiteit

De UvA is een campusuniversiteit: de meerwaarde en aantrekkingskracht van de UvA als onderwijsinstelling is voor een belangrijk deel gelegen in het fysieke onderwijs en de fysieke contacten tussen docenten en studenten en studenten onderling op de campus.

Digitale middelen

De Visie Blended Onderwijs is een uitwerking van die ambities uit de Onderwijsvisie en het Instellingsplan die goed te realiseren zijn met digitale middelen. We willen ICT-middelen voor het onderwijs uitbreiden, met als doel om activerend leren, digitale vormen van toetsing en nieuwe onderwijsvormen te bevorderen.

Verrijking van de leeromgeving

- Verrijken van het onderwijsmateriaal
- Waardevoller on-campus onderwijs
- Beter ondersteunen en structureren van het leerproces van studenten
- Intensivering van het onderwijs - klein binnen groot
- Vergroten van de betrokkenheid van studenten bij de studie

Van actielijnen naar implicaties en randvoorwaarden

Keuzes ten aanzien van de optimale mix van on-campus en online onderwijs hebben niet alleen gevolgen voor het onderwijsproces, maar ook voor de wijze waarop de campus wordt gebruikt. Nadat de ambities, doelen en actielijnen voor de verdergaande digitalisering zijn vastgesteld, wordt geïventariseerd wat de implicaties en de noodzakelijke randvoorwaarden zijn.

Onderwijsinteracties

In een rijke en betrokken leeromgeving gaan studenten en docenten verschillende interacties aan. Studenten werken samen met en leren van medestudenten, verwerven kennis en krijgen feedback van docenten en zijn actief bezig met het studiemateriaal

- Student - Student
- Student - Docent
- Student - Content

De rol van de docent

Een goede docent is niet alleen expert, maar ook begeleider van het leerproces, ontwerper van studiemateriaal en verzorger van (online) interactie. Het verzorgen van online onderwijs vraagt om een andere didactische aanpak, waarvoor ook andere kennis en vaardigheden nodig zijn:

- Interpersoonlijke vaardigheden
- Organisatorische vaardigheden
- Technologisch-didactische kennis
- Flexibiliteit

(Van Dorresteijn et al.)

Academische Zaken

Spui 21

1012 WX Amsterdam

Datum

25 januari 2022

Opgemaakt door

IJsbrand Wildeman

Inhoudsopgave

1. Samenvatting.....	4
2. Inleiding	6
3. De UvA Onderwijsvisie	7
4. Digitalisering in onderwijsinteracties.....	9
5. De visie en ambities van de UvA op blended onderwijs.....	17
6. Van actielijnen naar implicaties en randvoorwaarden.....	20

“Those who can, do. Those who understand, teach.”

- Lee S. Shulman (1986)¹

1. Samenvatting

De UvA is een campusuniversiteit; fysiek onderwijs vormt een essentieel onderdeel van ons onderwijs. In onze Onderwijsvisie en Instellingsplan stellen we ons als doel om een rijke en betrokken leeromgeving te bieden die innovatief en uitdagend is. De UvA staat voor een aantal urgente vraagstukken ten aanzien van het onderwijsmodel. Er liggen kansen voor de UvA om in te spelen op de verdergaande digitalisering van de samenleving en het onderwijs in het bijzonder. Digitalisering en de keuze voor blended learning kan het onderwijs aantrekkelijker en rijker maken.

De UvA heeft als gevolg van de coronacrisis noodgedwongen volop moeten inzetten op online onderwijs in een *emergency mode*. Dat heeft voor een versnelde, maar onvoorbereide digitalisering van het onderwijs gezorgd. In die periode is duidelijk geworden dat het overhaast (nagenoeg) volledig overgaan op online onderwijs duidelijke beperkingen kent. Die periode heeft ons echter ook doen inzien dat goed voorbereide inzet van digitalisering, waarbij een goede *blend* van on-campus en online onderwijs wordt ingericht, van meerwaarde kan zijn. De UvA ziet daar kansen en meent dat zij die kansen ook moet verzilveren. Hoewel veel docenten (met goede reden) terugverlangen naar geheel on-campus onderwijs, is er zowel momentum als een urgentie om de digitalisering gericht in te zetten en op een goede manier te verweven in ons campusonderwijs. Het vertrekpunt daarbij is dat fysiek onderwijs en digitalisering wederkerig zijn; de elementen van blended onderwijs grijpen op elkaar in, versterken elkaar en vullen elkaar aan.

We zijn in het najaar van 2020 een traject gestart om nader te verkennen wat de kansen zijn om ons campusonderwijs te verrijken met behulp van digitalisering. De exercitie heeft als doel om een nadere uitwerking van de UvA Onderwijsvisie op te stellen, specifiek ten aanzien van digitalisering en blended learning. De ambitie in het Instellingsplan en de Onderwijsvisie is om intensiever en kleinschaliger onderwijs te verzorgen, omdat dat betekenisvollere contacten tussen studenten en docenten mogelijk maakt en de betrokkenheid van studenten bij de opleiding bevordert. We stellen ons als doel om een rijke en betrokken leeromgeving te bieden die breed toegankelijk is. We bieden onderzoeksintensief onderwijs in verbinding met de stad Amsterdam en de wijdere wereld. In het Instellingsplan hebben we afgesproken om ICT-middelen voor het onderwijs uit te breiden, met als doel om activerend onderwijs, digitale vormen van toetsing en nieuwe onderwijsvormen te bevorderen. De ambities en Onderwijsvisie zijn dus niet nieuw; deze Visie Blended Onderwijs is specifiek een uitwerking van die ambities uit de Onderwijsvisie en het Instellingsplan die goed te realiseren zijn met digitale middelen.

Dit visiedocument dient als een UvA-breed kader, de invullingen per faculteit en opleiding zullen verschillen. Die specifieke invullingen verschillen ook per studiefase (bijv. propedeutische fase vs. masterfase), wetenschappelijke discipline en studentengroep.

¹ Shulman, L. S. (1986). Those who understand teach: Knowledge growth in teaching. *Educational Researcher*, 15(2), 4–14.

We hebben vier workshops georganiseerd waar deelnemers vanuit de UCO, TLCs, SKO'ers, LOL'ers, studentenraden en andere experts in gesprek gingen over de kansen en bedreigingen van digitalisering in het onderwijs. Deze uitkomsten gecombineerd met wetenschappelijke inzichten over de effectiviteit van digitale middelen binnen de drie onderwijsinteracties (student-student, student-docent, student-content) geven de contouren van een visie op de wijze waarop blended learning ons onderwijs kunnen verrijken.

De kern van deze visie is dat digitale middelen een waardevolle verrijking van de leeromgeving kunnen betekenen als:

1. onderdeel van ons campusonderwijs,
2. onderdeel van een didactisch model en
3. een aantal randvoorwaarden vervuld zijn.

Om deze verrijking van de leeromgeving vorm te geven, werken we aan de volgende doelen:

1. **Verrijken van het onderwijsmateriaal:** toegankelijk en activerend onderwijs in verbinding met onderzoek en samenleving.
2. **Waardevoller on-campus onderwijs:** effectieve balans tussen contacttijd en zelfstudie, flipping the classroom waardoor we het leerproces en betere studieresultaten bevorderen.
3. **Beter ondersteunen en structureren van het leerproces van studenten:** meer eigenaarschap en inzicht in het eigen leertraject, effectievere leerstrategieën.
4. **Intensivering van het onderwijs (klein binnen groot):** meer contact faciliteren in grotere groepen.
5. **Vergroten van de betrokkenheid van studenten bij de studie:** academische integratie door verbinding met medestudenten en sleutelfiguren.

In de periode tot de zomer 2021 zijn deze de doelen en de wijze waarop we die kunnen realiseren besproken met de UvA-gemeenschap in diverse rondetafelgesprekken en het open discussieforum DenkMee, met als doel tot een gedragen en nader uitgewerkt visiedocument te komen. Het resultaat ligt hier voor. In 2022 volgt een derde fase, waarin we de implicaties en noodzakelijke randvoorwaarden om tot een succesvolle doorontwikkeling van ons blended onderwijs te komen, nader zullen verkennen.

2. Inleiding

De Universiteit van Amsterdam (UvA) is een campusuniversiteit: de meerwaarde en aantrekkingskracht van de UvA als onderwijsinstelling is voor een belangrijk deel gelegen in het fysieke onderwijs en de fysieke contacten tussen docenten en studenten en studenten onderling op de campus. Het gaat daarbij niet alleen om het onderwijs en de onderlinge contacten tussen studenten, maar ook de ervaring van studenten dat zij deel uitmaken van een academische gemeenschap. De UvA is een voorhoedespeler in vrijwel al onze wetenschappelijke disciplines en biedt een unieke leeromgeving voor studenten op de Amsterdamse campus; het onderwijs aan de UvA is onderzoeksintensief en brengt studenten in aanraking met de wetenschappelijke theorie en praktijk. De campus is ook een uitvalsbasis voor samenwerking met maatschappelijke organisaties. Campusonderwijs biedt kansen voor uitwisseling met de stad Amsterdam en voor community service (learning).

De UvA heeft tot nu toe al ingespeeld op de diverse mogelijkheden die digitale middelen bieden. Onder de noemer van digitalisering van het onderwijs vallen verschillende uitwerkingen:

- Het digitaliseren van leermiddelen of de kennisontsluiting in het onderwijs: gebruik van video(hoor-)colleges, online open educational resources², kennisclips, online quizen, zelfstudie in digitale leeromgevingen (zoals Perusall), etc.
- Het digitaliseren van interactie tussen docent en student en studenten onderling: online (werk)colleges, samenwerking in een digitale leeromgeving, gebruik van discussiefora, digitale tools voor peer feedback, schrijven in gedeelde online werkplekken, etc.
- Het gebruiken van digitaal toetsen en digitale portfolio's (incl. toetsvormen als video-essays, websites, etc.)
- Het automatiseren van de ondersteuning van leerprocessen: (semi)geautomatiseerde feedback, AI-tool voor nakijken van toetsen, etc.
- Het gebruik van data in digitale systemen voor het optimaliseren van leerprocessen: gebruik van *learning analytics* voor zowel docenten als studenten.
- Het zelf opzetten of gebruik maken van door anderen ontwikkelde/bestaande MOOCs³ (Massive Open Online Courses).
- Het faciliteren van contact en communicatie met de wereld buiten de opleiding.
- Het inzetten van simulaties en games als leeromgeving.

De ambitie in het Instellingsplan en de Onderwijsvisie is om intensiever en kleinschaliger onderwijs te verzorgen, omdat dat betekenisvolle contacten tussen studenten en docenten mogelijk maakt. We stellen ons als doel om een rijke en betrokken leeromgeving te bieden die breed toegankelijk is. We bieden onderzoeksintensief onderwijs in verbinding met de stad Amsterdam en de wijdere wereld. Deze doelen blijven onverminderd van kracht. De context waarin de UvA opereert, verandert echter door toenemende studentenaantallen, toenemende heterogeniteit in de studentpopulatie en toegenomen werkdruk voor studenten en staf. De UvA zal daar rekenschap van moeten geven en zich steeds moeten afvragen hoe die de hoogst mogelijke kwaliteit van onderwijs kan bieden in een dynamische context.

² Zoals MIT Open Courseware: <https://ocw.mit.edu/index.htm>

³ E.g., Coursera, edX, FutureLearn en verschillende universiteiten.

In 2020 kwam echter de coronacrisis. De UvA moest noodgedwongen volop inzetten op online onderwijs in een *emergency mode*. Het is daardoor nog duidelijker dan voorheen dat voor intensieve interactie tussen studenten en docenten en studenten onderling het face-to-face contact van groot belang is. Niet alleen voor informatieoverdracht, maar ook voor sociale interactie en persoonsvorming. Juist in het noodgedwongen afstandsonderwijs werd duidelijk waar de toegevoegde waarde van de campus ligt, maar ook welke interacties wél goed werken online. Voor sommige aspecten van het onderwijs blijkt online onderwijs niet goed te werken. Maar sommige aspecten blijken even goed, soms zelfs beter, online te kunnen worden aangeboden.

In het Instellingsplan 2021-2026 hebben we afgesproken om ICT-middelen voor het onderwijs uit te breiden, met als doel om activerend leren, digitale vormen van toetsing en nieuwe onderwijsvormen te bevorderen. De ambities en Onderwijsvisie zijn dus niet nieuw; deze Visie Blended Onderwijs is specifiek een uitwerking van die ambities uit de Onderwijsvisie en het Instellingsplan die goed te realiseren zijn met digitale middelen.

Blended learning

Leeractiviteiten waarbij op systematische wijze gecombineerd wordt tussen fysieke *face-to-face* interacties en door technologie ondersteunde interacties met studenten, docenten en leermaterialen.⁴

3. De UvA Onderwijsvisie

De UvA stelt zich als doel om studenten niet alleen kennis en vaardigheden bij te brengen, maar ook om studenten met elkaar en met de bredere academische gemeenschap in contact te laten komen.

In onze Onderwijsvisie en Instellingsplan stellen we ons daarom als doel om **een rijke en betrokken leeromgeving** aan te bieden, die innovatief en uitdagend is. We bedoelen daarmee een leeromgeving die studenten in staat stelt om het beste uit henzelf te halen en optimaal gebruik te maken van hun talenten en capaciteiten.⁵ Daarbij willen we hoogwaardig face-to-face onderwijs combineren met verschillende vormen van digitaal onderwijs, waarbij we studenten activeren en hun nieuwsgierigheid en innovatie aanwakkeren. Digitaal onderwijs moet de waarde, de beleving en de leerervaring van het fysieke campusuniversiteit versterken en omgekeerd - we spreken daarom over de UvA als campusuniversiteit met een optimale mix van *on-campus* en *online* onderwijs. In het Instellingsplan hebben we afgesproken om ICT-middelen voor het onderwijs uit te breiden, met als doel om activerend onderwijs, digitale vormen van toetsing en nieuwe onderwijsvormen te bevorderen. Deze ambitie sluit ook aan bij de inzet van de UvA binnen de Kwaliteitsafspraken; we willen het contact tussen student en docent intensiveren. Digitalisering is daarbij geen doel op zich, het moet altijd in dienst staan van de onderwijsinteractie en activerend onderwijs.

⁴ Definitie naar Bliuc, A. M., Goodyear, P., and Ellis, R. A. (2007). Research focus and methodological choices in studies into students' experiences of blended learning in higher education. *The Internet and Higher Education*, 10(4), 231-244.

⁵ *Onderwijsvisie UvA*, p. 7

De combinatie van onderwijs en onderzoek is de basis van de Nederlandse universiteiten. Het onderwijs aan de UvA is dan ook **onderzoeksintensief**. Dit betekent dat studenten via hun onderwijsprogramma en docenten in aanraking komen met de inhoud en werkwijzen van het door hen gekozen onderzoeksdomein en zelf onderzoek leren opzetten, uitvoeren en erover leren rapporteren. De UvA stelt zich ten doel om te werken aan de verbreding van de wetenschappelijke kennishorizon van onze samenleving. In onderzoeksintensief onderwijs wordt gestalte gegeven aan academische vorming, zowel binnen de wetenschapsdiscipline als over grenzen van disciplines heen. Onderzoek heeft een sturende rol in het didactisch concept en is in de eindtermen van de opleidingen verwerkt. De UvA onderscheidt zich daarmee van andere (commerciële) onderwijsaanbieders – de UvA bedrijft wetenschap van hoog niveau en verbindt dat nadrukkelijk met het onderwijs.

De UvA heeft een sterke positie als campusuniversiteit in **de stad Amsterdam**. We zijn een ambitieuze, creatieve en publieke universiteit die verbinding met de stad zoekt. De stad Amsterdam biedt kansen tot uitwisseling met vooraanstaande spelers in bijvoorbeeld de financiële, juridische en culturele sectoren. Maar ook in het onderwijs en de zorg biedt de stad Amsterdam sterke instituten. Die verbinding met de stad biedt ook kansen voor *community service* en *community service learning*, een belangrijke pijler in het nieuwe Instellingsplan. Het campusonderwijs kan in toenemende mate onderdeel worden van een netwerk met maatschappelijk relevante partners in de directe omgeving.

Het Instellingsplan en de Onderwijsvisie onderschrijven ook het belang van digitale middelen in het wegwerken van achterstanden. Zo kunnen studenten hun talenten optimaal benutten en wordt een meer heterogene instroom bediend, zoals de instroom van schakelstudenten. De UvA wil die heterogene instroom beter bedienen door een zekere mate van differentiatie te bieden in het onderwijs. Daarmee kan digitalisering van onderwijs bijdragen aan de **brede toegankelijkheid** van onderwijsprogramma's.

Binnen het UvA-onderwijs zetten we ten slotte ook in op **academische en sociale integratie**: onze Onderwijsvisie stelt als doel om studenten een zekere mate van verbondenheid te laten ervaren. Het gaat hier om verbondenheid met de studie, de onderwijsinstelling en medestudenten. Een hoge mate van 'sense of belonging' is een belangrijke factor die studiesucces bevordert en studie-uitval kan voorkomen.⁶

Vanzelfsprekend moet de inzet van digitale middelen en online onderwijs in dienst staan van onze ambities. Voor sommige ambities kan digitalisering een meer aangewezen hulpmiddel zijn dan voor andere. Sterker nog, een onzorgvuldige inzet van digitalisering kan verkeerd uitpakken. Gedurende de coronacrisis hebben we, naast de mogelijkheden van online onderwijs, ook duidelijk gezien wat

⁶ Ahn, M.Y., & Davis, H.H. (2020). Four domains of students' sense of belonging to university. *Studies in Higher Education*, 45(3), 622-634. doi:10.1080/03075079.2018.1564902

Thomas, L. (2012). Building Student Engagement and Belonging in Higher Education at a Time of Change. Paul Hamlyn Foundation.

Van Dorresteyn, C., Fajardo Tovar, D., Pareja Roblin, N., Cornelissen, F., Meij, M.; Voogt, J.; & Volman, M. (2020). Welke factoren dragen bij aan effectief online en blended onderwijs? (Samenvatting): Onderzoeksgroep 'Online onderwijs tijdens COVID-19'. Universiteit van Amsterdam. Permalink: <https://hdl.handle.net/11245.1/2440cbd2-dcfc-49c6-b81c-20093efef6a8>

de nadelen (kunnen) zijn van (nagenoeg) volledig online onderwijs. De universiteit, de docenten en de studenten misten betekenisvol contact en de toevallige ontmoeting, terwijl sommige groepen studenten en docenten uitvielen of grote moeite hadden om aan te haken in een (volledig) digitale omgeving. Daarom is het van groot belang om de inzet van digitale middelen goed te overwegen, in te plannen en te onderbouwen vanuit onze visie op onderwijs, met wetenschappelijke inzichten en met voldoende oog voor toegankelijkheid.

4. Digitalisering in onderwijsinteracties

We willen digitalisering inzetten als middel om de hierboven genoemde ambities uit de Onderwijsvisie en het nieuwe Instellingsplan te realiseren. Om na te gaan op welke manier we digitalisering van meerwaarde kunnen laten zijn, hebben we nader gekeken naar interacties die centraal staan in ons onderwijs. We onderkennen daarbij geïnspireerd door Gert Biesta drie belangrijke doeldomeinen van onderwijs⁷:

1. **Kwalificatie:** het (aan)leren van kennis en vaardigheden.
2. **Socialisatie:** het kennismaken met en leren deelnemen aan bestaande praktijken en tradities (van bijv. een beroepsgroep).
3. **Persoonsvorming:** het ontwikkelen van individualiteit en zelfstandigheid. Het gaat hier om de emancipatie en vrijheid van het individu en de verantwoordelijkheid die hiermee gepaard gaat.

Deze doeldomeinen volgen niet alleen uit onderwijswetenschappelijke inzichten. Universiteiten hebben ook de wettelijke taak om persoonlijke vorming en het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef van studenten te bevorderen.⁸

Het aanbieden van een rijke en betrokken leeromgeving betekent dat studenten en docenten verschillende interacties aangaan. Studenten werken samen *met* en leren *van* medestudenten, verwerven kennis en krijgen feedback van docenten en zijn actief bezig met het studiemateriaal (interactie met content). Binnen het onderwijs dragen die interacties bij aan het realiseren van leerdoelen. Geïnspireerd op het interactiemodel van Moore⁹, zoals uiteengezet in *Blend IT & Share IT* (2015), onderscheiden we drie vormen van interactie:

- A. Student – Student
- B. Student – Docent
- C. Student – Content

Bij de verschillende interacties kan de docent een andere rol aannemen. Aanvullend op de drie onderwijsinteracties gaan we in op de rol van de docent – hoe faciliteert de docent die

⁷ Biesta, G.J.J. (2011). De school als toegang tot de wereld: Een pedagogische kijk op goed onderwijs. In R. Klarus & W. Wardekker (eds), *Wat is goed onderwijs? Bijdragen uit de pedagogiek* (pp. 15-35). Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.

⁸ Artikel 1.3.5 WHW.

⁹ Moore, M.G. (1989). Editorial: Three types of interaction. *Journal of Higher Education*, 44(9), 661-679. doi:10.1080/08923648909526659

onderwijsinteracties en wat heeft de docent daarvoor nodig? Dit bespreken we onder *D. De rol van de docent*.

Hieronder lopen we de verschillende interactievormen na en onderscheiden we een aantal concrete acties die bijdragen aan het verrijken van die onderwijsinteractie. Met onze visie op onderwijs als vertrekpunt benoemen we de kansen voor digitalisering vanuit wetenschappelijke inzichten en op basis van de input die we in de diverse workshops hebben opgehaald. We hebben daarbij gekeken naar wat van meerwaarde is, wat werkt en ook wat het plezier van student en docent kan verhogen. Belangrijk uitgangspunt is dat we niet op zoek gaan naar volledig on-campus of volledig online onderwijs; we willen docenten(teams) in staat stellen om een optimale mix (of 'blend') van online en face-to-face werkvormen te kiezen, waarbij we oog hebben voor hoe die twee vormen op elkaar inwerken.

Bij het identificeren van kansen is het ook belangrijk om voldoende oog hebben voor alle drie de doeldomeinen van onderwijs: kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming. Dit moet worden bekeken op vakniveau, maar vooral, in lijn met *Blend IT & Share IT* (p. 16), op curriculumniveau.

A. Student – Student

Interacties tussen studenten onderling zijn belangrijk voor het behalen van goede studieresultaten¹⁰, maar dragen ook bij aan een algeheel rijkere onderwijservaring in termen van kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming. Studenten hebben behoefte aan onderling contact en uitwisseling van ideeën en ervaringen. Hier vindt een belangrijk deel van de *social presence* uit het Communities of Inquiry-model¹¹ plaats: de vorming van interpersoonlijke relaties binnen een groep studenten of leergemeenschap en de mate waarin studenten zich met die groep identificeren en zich daarbinnen kunnen en durven uiten.

Een belangrijk element bij onderwijsinteracties is onderlinge verbondenheid; dit draagt bij aan een algehele positieve leerervaring en aan het scheppen van een rijke en betrokken leeromgeving.³ Vincent Tinto onderscheidt twee vormen van integratie¹²:

- **Academische integratie** verwijst naar de betrokkenheid van studenten bij hun studie in de zin van het vakinhoudelijke leerproces. Het gaat hier om leergierigheid en gemotiveerdheid om zich in één of meerdere vakgebieden te bekwamen. De interactie tussen student en docent is hier van groot belang, maar ook interactie tussen (mede)studenten over de leerstof bevordert de academische integratie.
- **Sociale integratie** gaat om contacten die niet vakinhoudelijk van aard zijn.

¹⁰ Bernard, R. M., Abrami, P. C., Borokhovski, E., Wade, C. A., Tamim, R. M., Surkes, M. A., & Bethel, E. C. (2009). A meta-analysis of three types of interaction treatments in distance education. *Review of Educational Research*, 79(3), 1243-1289. doi:10.3102/0034654309333844

¹¹ Garrison, D. R., Anderson, T., & Archer, W. (1999). Critical inquiry in a text-based environment: Computer conferencing in higher education. *The Internet and Higher Education*, 2(2-3), 87-105. doi:10.1016/S1096-7516(00)00016-6

¹² Tinto, V. (1975). Dropout from higher education: A theoretical synthesis of recent research. *Review of Educational Research*, 45, 89-125. doi: 10.3102/00346543045001089

Tinto, V. (1993). *Leaving college. Rethinking the causes and cures of student attrition* (2nd Ed.). Chicago: The University of Chicago Press.

Interacties tussen studenten vinden op veel verschillende manieren plaats. Tijdens het onderwijs op de campus werken studenten samen in practica, volgen zij gezamenlijk colleges, bevragen ze elkaar tijdens seminars en gaan met elkaar in discussie tijdens werkgroepen. Bij peer-feedback opdrachten geven studenten elkaar feedback op hun werk en in de marge van contactonderwijs (en toetsing) vindt ook informeel contact plaats: in de pauze van het hoorcollege, tijdens de toevallige ontmoeting op de campus of lopend van en naar een tentamen komen studenten met elkaar in contact en wisselen zij van informatie en gedachten. Veel studenten werken gezamenlijk aan hun zelfstudie-opdrachten, bijvoorbeeld in de Universiteitsbibliotheek of in de studieruimtes op de campus. Daarnaast treffen studenten elkaar in het sociale leven – soms met een link naar de universiteit (studie/studentenvereniging, lezingen, cursussen), maar vaak ook niet.

Interacties tussen studenten gebeuren dus deels binnen het primaire onderwijsproces. De UvA kan die interacties stimuleren en faciliteren door in het ontwerp van een vak ruimte te maken voor kennismakingsactiviteiten en door mogelijkheden voor interactie tussen studenten in te bouwen. Concreet kunnen docenten peer-feedback tussen studenten faciliteren via digitale tools zoals FeedbackFruits, MS Office365 en Perusall – maar ook ons huidige *learning management system* (LMS) Canvas biedt verschillende functionaliteiten voor het organiseren van peer-feedback. Digitalisering biedt daarmee kansen om kleinschalige interactie te bereiken binnen grotere groepen.

Veel interacties tussen studenten vinden echter buiten het primaire onderwijsproces plaats. De UvA faciliteert deze interacties door de fysieke ruimte aan te bieden voor ontmoeting (studieplekken, horeca-faciliteiten) en door studenten te faciliteren om bij te dragen aan de academische gemeenschap via bijvoorbeeld studie- en studentenverenigingen en binnen de medezeggenschap.

Een belangrijk aandachtspunt voor de rol van digitalisering in interacties tussen studenten is dat studenten dit vaak zelf opzoeken en faciliteren. Onderling contact met digitale middelen ontstaat primair via sociale media zoals Whatsapp en Instagram, buiten de faciliteiten van de UvA om. In de prioritering en balans tussen online en on-campus moeten we daarom terughoudend zijn in het volledig willen ondervangen van student-student interacties met UvA-applicaties. Het contact tussen studenten onderling in een face-to-face setting laat zich echter niet vervangen; een belangrijk deel van de studie-ervaring voor studenten onderling ligt in de ontmoeting in levenden lijve, zowel binnen als buiten de onderwijs-context.

De ontmoetingen op de campus blijft dus belangrijk om een rijke en betrokken leerervaring te bieden. Bovendien maakt dat studeren simpelweg een stuk leuker. Dat wil niet zeggen dat er geen kansen liggen voor digitalisering. De actielijnen vanuit de UvA voor student-student interacties concentreren zich primair op online samenwerking *binnen* het onderwijsproces en kijkt buiten het primaire onderwijsproces vooral naar waar aanvullend innovatie plaats kan vinden.

B. Student – Docent

De docent heeft van oudsher een belangrijke rol in de informatieoverdracht naar, het begeleiden van en het toetsen van studenten. De docent is een *expert* in het vakgebied en draagt zorg voor het

ontsluiten van de relevante informatie. Daarnaast heeft de docent de rol van *ontwerper* van studiemateriaal, *begeleider* van het leerproces, en *facilitator* van (online) interacties.¹³

De gedwongen overgang naar online onderwijs ten tijde van coronamaatregelen heeft docenten meer bewust gemaakt van hun rol als ontwerper, begeleider en facilitator. Online onderwijs doet een nadrukkelijker beroep op dit hele scala aan rollen. Goed ontworpen online onderwijs heeft een duidelijker structuur nodig. Doordat er minder nadruk ligt op kennisoverdracht *an sich*, kan er meer aandacht uitgaan naar het leerproces van de student. Online interacties tussen studenten en docenten vragen bovendien om meer actieve en gerichte facilitering. Voor het vervullen van deze rollen hebben docenten in veel gevallen nieuwe kennis en vaardigheden nodig.

Een veelgenoemd onderwijsontwerp waarbij de klassieke rol tussen docent en student verandert, is de *flipped classroom*.¹⁴ In *flipped classrooms* bereiden studenten zich voorafgaand aan het college zelfstandig voor via de online leeromgeving aan de hand van (online) leermaterialen, zoals geschreven uitleg, ingesproken PowerPoint-presentaties en (multi)media (e.g., kennisclips, simulaties met uitleg) bij het schriftelijke leermateriaal. Een quiz kan studenten voorafgaand aan de les (formatief) toetsen over de inhoud om voorkennis te activeren en/of duidelijk te maken waar de student nog aan moet werken en een opdracht vooraf geeft een basis voor discussie gedurende het gezamenlijke (on- of offline) college. Tijdens het college, in een al dan niet digitale omgeving, worden studenten door de docent (be)geleid en uitgedaagd te werken aan (keuze)opdrachten die de inhoud verdiepen. In de les worden collaboratieve en coöperatieve werkvormen en peer instructie gebruikt. Naast informatieoverdracht en kennisconstructie vindt er veel (onderlinge) interactie plaats, wat bijdraagt aan het groepsproces.

Formatief toetsen

Met een formatieve toets krijgt de student feedback over de voortgang in de studie of het specifieke vak. Op basis van het resultaat van een formatieve toets kan de student zien wat er nog moet gebeuren om het gewenste einddoel te bereiken. Soms worden formatieve resultaten meegeteld in het eindcijfer om studenten extra te motiveren de toets serieus te nemen. De resultaten van een formatieve toets bieden de docent inzicht in het kennisniveau van de studentengroep. Bovendien krijgt een docent inzicht in de effecten van de gekozen werkvormen of de onderwijsinrichting. Het voordeel van formatieve *digitale* toetsen is dat ze tijd- en plaatsafhankelijk afgenomen kunnen worden.

Activerend leren kan ook in meer traditionele werkvormen, zoals een hoorcollege, worden gestimuleerd met digitale hulpmiddelen. Sommige docenten maken al gebruik van live polling en quizzes tijdens het hoorcollege, met bijvoorbeeld Mentimeter of Kahoot. Zo ontstaat een interactie die studenten stimuleert om actief onderdeel te zijn van het onderwijsproces en heeft de docent de mogelijkheid om de positionering of het kennisniveau van studenten te peilen.

¹³ Van Dorresteyn, C.; Fajardo Tovar, D.; Pareja Roblin, N.; Cornelissen, F.; Meij, M.; Voogt, J.; Volman, M. (2020). *Welke factoren dragen bij aan effectief online en blended onderwijs? (Samenvatting): Onderzoeksgroep 'Online onderwijs tijdens COVID-19'*. Universiteit van Amsterdam. Permalink: <https://hdl.handle.net/11245.1/2440cbd2-dcfc-49c6-b81c-20093efef6a8>

¹⁴ Zie bijvoorbeeld Lok, M. en Smits, A. (2017) *Recht doen aan verschillen binnen de flipped class*.

Daar waar docenten kiezen voor online interactie, biedt digitalisering de mogelijkheid om kleinschaligheid te bereiken in grotere groepen. Het voordeel van online break-outs is bijvoorbeeld dat het de docent in staat stelt om te sturen op de structuur, door de tijd en de opdracht online te structureren. Daarnaast is het in sommige opzichten voor zowel docenten als studenten makkelijker om persoonlijke feedback te organiseren, bijvoorbeeld via Zoom-sessies of via polling/online quizzes met onmiddellijke feedback. Zo kunnen digitale hulpmiddelen bijdragen aan persoonlijke begeleiding en feedback, iets wat in grootschalig fysiek onderwijs op de campus moeilijker te realiseren is.

De interactie tussen docent en student kan ook in toenemende mate in een hybride vorm worden aangeboden. In een *hybrid classroom* is een deel van de studenten fysiek aanwezig in de ruimte, terwijl een ander deel van de studenten via een beeldverbinding deelneemt. Het Hybrid Learning Theatre (HLT) van de FEB laat bijvoorbeeld zien dat hybride onderwijs kan bijdragen aan gedeeltelijk online informatieoverdracht en kennisuitwisseling, zonder dat het gevoel van samenhang en community verloren gaat. Door de inzet van meerdere camera's en de huiselijke inrichting wordt voor zowel de studenten op locatie als de studenten via het scherm een gevoel van saamhang binnen de ruimte gecreëerd. Hybride onderwijs kan een oplossing zijn voor vakken en opleidingen waarbinnen een deel van de studenten niet naar de campus kunnen komen (denk aan studenten die in het buitenland verblijven of minder mobiele studenten) wat de toegankelijkheid vergroot.

C. *Student – Content*

Studenten brengen een groot deel van hun studietijd door in interactie met content zoals boeken, wetenschappelijke artikelen, videomateriaal, werk van medestudenten, etc. Digitalisering biedt veel kansen voor het verrijken van de interactie tussen student en content. Via de digitale leeromgeving worden studenten makkelijker in staat gesteld onderwijsmaterialen te raadplegen en uit te wisselen.

Digitalisering biedt ook kansen voor het aanbieden van *betere* studiematerialen. Een veelgehoorde innovatie is het gebruik van kennisclips, maar ook breder gebruik van video in het onderwijs. Er zijn verschillende verschijningsvormen van video in het onderwijs, waarbij een onderscheid moet worden gemaakt tussen synchroon ('live'), asynchroon (vooraf opgenomen) en toetsing. Onderstaande tabel geeft de verschijningsvormen weer:

	Synchroon	Asynchroon	Toetsing
Registratie	Videoconferencing/ hybride college	Webcollege	Jezelf opnemen tijdens een praktijksituatie of presentatie
Productie	Video/audio tijdens contactmoment (in een zaal of tijdens een conferencing)	Kennisclips, feedback aan/communicatie naar studenten, podcasts, ondersteunende videofragmenten, schermopnames, video als onderdeel van een toets, bestaande video	Videoessay (kennisclips, feedback aan peers)

Uit: Eindrapport Programmalijn Video UvA, p.10-11

Het gebruik van video in synchroon onderwijs bestaat voornamelijk uit videoconferencing, het zogenoemde ‘livestreamen’. Deze onderwijsvorm biedt studenten de kans om op afstand in ‘real-time’ deel te nemen aan het onderwijs. Deze vorm heeft echter duidelijke beperkingen: interacties zijn beperkter dan in een face-to-face setting en er ontstaat een verschil in onderwijsdeelname tussen studenten in de zaal en studenten op afstand.

Het gebruik van video in asynchroon onderwijs biedt meer kansen. Hiermee brengt de docent niet langer in directe interactie met de student informatie over, maar kan de student in zijn of haar eigen tempo de stof tot zich nemen. Dit sluit aan bij het *flipped classroom* model, waarbij de student vooraf aan een contactmoment met de docent de materie, via video, al heeft bestudeerd. Uit een analyse van het gebruik van hoorcollege-opnames blijkt bovendien dat studenten bij het terugkijken van college-opnames op grote schaal versneld afspelen – het college wordt zelden of nooit in *real-time* bekeken. Dit geeft onder andere aan dat studenten behoefte hebben aan een eigen tempo wanneer zij informatie verwerken. Bovendien wijst dit erop dat sommige onderdelen van een fysiek hoorcollege niet in een video/kennisclip passen. Het aanbieden van kortere, compacte video’s zou daarom beter passen bij asynchroon onderwijs.

De mogelijkheden voor het uitwisselen van studiematerialen tussen universiteiten zijn letterlijk grenzeloos. Het biedt de mogelijkheid om leermaterialen ontwikkeld door wereldtoppers (zowel inhoudelijk als didactisch) in te zetten in het onderwijs. Hier ligt ook een kans om het onderzoeksintensieve karakter van het onderwijs een impuls te geven. Studenten (en docenten) kunnen zelf gemakkelijker in contact komen met inzichten van onderzoekers en onderzoeksgroepen overal ter wereld, en deze samen met het eigen onderzoek en dat van collega’s gebruiken in het onderwijs. Hetzelfde geldt voor interacties tussen studenten en maatschappelijke partners. Dit biedt kansen voor het aanbieden van authentieke opdrachten uit de praktijk.

Online tools kunnen ook goed helpen bij het structureren van het leerproces en het ondersteunen van het zelfregulerende vermogen van de student. De UvA maakt met haar digitale leeromgeving al gebruik van structurerende overzichten, zoals planners en overzichtelijke cursusinhoud in Canvas. In een optimale mix van on-campus en online onderwijs kunnen studenten meer

eigenaarschap nemen over hun leerproces, doordat onderwijstechnologie beter aansluit bij de diversiteit aan leerstrategieën die studenten zich eigen kunnen maken. Hoewel docenten, tutores, mentoren en studieadviseurs nog steeds belangrijke begeleiders van de universitaire loopbaan van de student zullen zijn, kan de student met goede ICT-systemen die loopbaan wel meer in eigen hand nemen. Er zijn al curriculuminformatiesystemen en leerlijntools die deze rol kunnen vervullen; ze laten zien naar welke einddoelen je als student toewerkt en wat de leerdoelen zijn waarin je je nog kunt verbeteren.

Een belangrijk uitgangspunt voor dataverzameling in het onderwijs is dat die het leerproces van de student moet ondersteunen. De UvA kan het verzamelen en zinvol verwerken en interpreteren van die data, ook wel Learning Analytics genoemd, verder onderzoeken.

KU Leuven over Learning Analytics¹⁵:

Naarmate blended leren en het extensief gebruik van onderwijstechnologie de norm wordt, wordt er meer data gegenereerd aangaande de leeractiviteit van de studenten. Met deze informatie openen zich heel wat opportuniteiten voor het verhogen van de efficiëntie en de effectiviteit van het 'leren' aan onze universiteit.

Door de gegevens over het digitaal studiegedrag van studenten te verzamelen, analyseren, interpreteren en deze vervolgens beschikbaar te stellen, kan de leerhouding, leerstrategieën en leerresultaten van studenten beter in kaart worden gebracht. Met motiverende en actiegerichte feedback naar studenten, studiebegeleiders en didactische teams kunnen we de efficiëntie van de onderwijsinspanningen van alle betrokkenen vergroten.

D. De rol van de docent

Onder de student-docent interacties benoemen we het belang van de diverse rollen van de docent: steeds duidelijker is geworden dat een goede docent niet alleen *expert* is, maar ook *begeleider* van het leerproces, *ontwerper* van studiemateriaal en *verzorger* van (online) interactie. De bewustwording van die rollen biedt kansen om het docentschap interessanter te maken. Docenten kunnen hun taken in de informatieoverdracht gaan verrijken met digitale hulpmiddelen; denk aan het groeiende aanbod aan *open educational resources* zoals *open courseware* en kennisclips. Door digitalisering hebben docenten(teams) de kans om een multimediale leeromgeving voor studenten te creëren, waarbinnen de student regelmatig wordt geactiveerd en waar onderlinge uitwisseling mogelijk is. Dat biedt tevens de vrijheid om, voor de docenten die dat willen, af te wijken van het hoorcollege-werkcollege model en met nieuwe weekstructuren hun vak vorm te geven.

Digitalisering biedt de docent ook mogelijkheden om nieuwe, innovatieve didactische methoden en leermaterialen te ontwikkelen, onder meer door samenwerkingen met andere docenten (zowel collega's aan de UvA als collega's uit binnen- en buitenland), met experts uit het werkveld, en met studenten. De ontwikkeling richting open leermaterialen betekent dat docenten mogelijk meer aandacht zullen gaan besteden aan het (gezamenlijk) ontwerpen van leermaterialen dan aan klassieke informatieoverdracht (in een hoorcollege bijvoorbeeld). Daarnaast kunnen docenten

¹⁵ Opgehaald via <https://set.kuleuven.be/onderwijs/innovatie/learninganalytics> op 24 september 2021

online makkelijk samenkomen om elkaar te helpen, op elkaars onderwijs te reflecteren en van elkaar te leren. Online peer-feedback is daarmee niet alleen een kans voor studenten in het leerproces, maar ook voor docenten; zij kunnen makkelijker kennis delen over de grenzen van hun eigen afdeling, faculteit en instelling heen. Met name bij de introductievakken kunnen docenten goed gebruik maken van elkaars materialen. Het is belangrijk dat die onderlinge samenwerking en reflectie wordt gefaciliteerd en gestimuleerd.

Het verzorgen van online onderwijs vraagt om een andere didactische aanpak, waarvoor ook andere kennis en vaardigheden nodig zijn. De reviewstudie van Van Dorresteijn et al.¹⁰ noemt vier relevante vaardigheden:

1. **Interpersoonlijke vaardigheden:** Toegankelijk, attent en responsief kunnen presenteren in een online omgeving.
2. **Organisatorische vaardigheden:** Vooraf nadenken over de didactische en vakinhoudelijke structuur en organisatie van het vak.
3. **Technologisch-didactische kennis:** Effectief kunnen inzetten van tools en platformen voor het creëren van een betekenisvolle leerervaring.
4. **Flexibiliteit:** Om kunnen gaan met technische problemen en kunnen inspelen op de mogelijkheden van (online) communicatie.

Docentprofessionalisering gericht op het campusonderwijs van de toekomst zou daarom ruimte moeten bieden aan het ontwikkelen van deze vaardigheden die van belang zijn voor zowel face-to-face als online onderwijs. Bij digitaal onderwijs worden de vaardigheden en rollen van de docent echter veel explicieter en moeten docenten tevens nadrukkelijker nadenken over het gereedschap dat hen ter beschikking staat en de wijze waarop dat effectief kan worden ingezet. De docentprofessionalisering moet hierop aansluiten en docenten ondersteunen in het zetten van nieuwe accenten in het brede scala aan rollen die zij moeten vervullen. Naast professionalisering zal ook de kennisdeling over online of blended onderwijs hierop moeten worden toegesneden.

De meeste wetenschappelijke studies¹⁶ laten zien dat online onderwijs (online studeren en online doceren) vaak van hoge kwaliteit is. De studieresultaten van studenten zijn vaak even goed als dat van 'fysiek/contact' onderwijs.¹⁷ Duidelijk is wel dat het ontwerpen, ontwikkelen en verzorgen van goed online onderwijs een zorgvuldige planning vooraf vereist; veel zorgvuldiger en ook veel tijdsintensiever dan voor het ontwerpen, ontwikkelen en verzorgen van on-campus onderwijs. Er moet niet alleen nagedacht worden over de specifieke inhoud van een cursus, maar ook over de online didactiek, de inzet van media en middelen, de nodige ondersteuning en begeleiding/sturing

¹⁰Van Dorresteijn, C.; Fajardo Tovar, D.; Pareja Roblin, N.; Cornelissen, F.; Meij, M.; Voogt, J.; Volman, M. (2020). Welke factoren dragen bij aan effectief online en blended onderwijs? (Samenvatting): Onderzoeksgroep 'Online onderwijs tijdens COVID-19'. Universiteit van Amsterdam. Permalink: <https://hdl.handle.net/11245.1/2440cbd2-dcfc-49c6-b81c-20093efef6a8>

¹⁶ Duffy, T., Gilbert, I., Kennedy, D., & Kwong, P. W. (2002) Comparing distance education and conventional education: Observations from a comparative study of post-registration nurses. *Research in Learning Technology (ALT-J)*, 10(1), 70-82. doi:10.1080/09687760201001110;

Fojtik, R. (2015). Comparison of full-time and distance learning. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 182, 402-407. doi:10.1016/j.sbspro.2015.04.804

¹⁷ Kanttekening bij deze studies is dat studenten in deze vakken en/of opleidingen bewust hebben gekozen voor volledig online onderwijs.

van de studenten. Goed doordacht online onderwijs vergt tijd, iets wat docenten in *emergency remote teaching* ten tijde van coronamaatregelen amper hadden. Om weloverwogen en gericht gebruik te kunnen maken van digitale middelen, moet de docent meer tijd in onderwijs kunnen investeren en meer samenwerken met technische ondersteuners en collega-docenten.¹⁸

5. De visie en ambities van de UvA op blended onderwijs

De UvA heeft als gevolg van de coronacrisis noodgedwongen volop moeten inzetten op online onderwijs in een *emergency mode*. Dat heeft voor een versnelde digitalisering van het onderwijs gezorgd. In die periode is duidelijk geworden dat het overhaast (nagenoeg) volledig overgaan op online onderwijs duidelijke beperkingen kent. Die periode heeft ons echter ook doen inzien dat goed voorbereide inzet van digitalisering van meerwaarde kan zijn. De UvA ziet daar kansen en meent dat zij die kansen ook moet verzilveren. Hoewel veel docenten (vaak met goede redenen) terugverlangden naar het geheel on-campus onderwijs, is er zowel momentum als een urgentie om de digitalisering verder in te zetten en op een goede manier te verweven in ons campusonderwijs.

In deze Visie Blended Onderwijs nemen we als startpunt dat we met het verantwoord inzetten van digitalisering studenten een rijkere leerervaring aan kunnen bieden dan we nu doen. Digitalisering is daarin geen doel op zich, maar een middel om (een deel van) de doelen die we in de Onderwijsvisie en het Instellingsplan hebben uitgewerkt effectiever en efficiënter te realiseren.

Het onderwijs op de campus is en blijft het hart van de universiteit en daarmee een essentieel onderdeel van ons onderwijs. De campus is belangrijk als fysieke ontmoetingsplaats waar docenten en studenten elkaar in een onderwijssetting ontmoeten, maar ook informeel contact is van groot belang. De campus is essentieel voor het vormen van een academische leergemeenschap, waar toevallige ontmoeting en sociale contacten een belangrijk onderdeel van zijn. Kwalitatief hoogwaardig onderwijs is sterk gebaat bij on-campus activiteiten.

Digitale middelen kunnen een waardevolle verrijking van de leeromgeving betekenen als:

1. *ze onderdeel zijn van ons campusonderwijs*. We willen ons campusonderwijs niet *vervangen* door online onderwijs, maar verder *verrijken* met digitale middelen. Het uitgangspunt is dat we ons campusonderwijs van voor de coronacrisis willen verrijken met die vormen van digitalisering die een waardevolle aanvulling zijn en het altijd om een mix van fysiek en online onderwijs, van synchroon en asynchroon onderwijs gaat. Wat het optimum is van die mix en welke manieren van werken het beste passen, zal in de context van een specifieke opleiding (en specifieke studentengroepen) moeten worden bepaald. Deze Visie Blended Onderwijs biedt de aanknopingspunten om dat goed in te richten.

2. *ze onderdeel zijn van een nader uitgewerkt didactisch model*. De inzet van digitale middelen in het onderwijs stelt hogere eisen aan de planning en inrichting van het onderwijs en vereist ook een specifieke didactiek. De *emergency remote teaching* van de coronacrisis heeft geleerd dat bestaande

¹⁸ Hodges, C., Moore, S., Lockee, B., Trust, T., & Bond, A. (2020). The difference between emergency remote teaching and online learning. *EDUCAUSE Review*, 3. <https://er.educause.edu/articles/2020/3/the-difference-between-emergency-remoteteaching-and-online-learning>

werkvormen niet 1-op-1 naar een online situatie kunnen worden overgezet. De inzet vereist een nadere doordenking, afweging en weloverwogen planning. De verrijking van ons campusonderwijs met blended learning noopt ons om dat te doen vanuit goed doordachte didactische concepten waarin een mix van onderwijsvormen een plek kunnen krijgen. Dat betekent ook dat er voldoende tijd en ruimte moet zijn voor docenten(teams) om passende didactische modellen uit te werken.

3. *de randvoorwaarden zijn vervuld om deze doorontwikkeling ook daadwerkelijk te maken.* De implementatie van het rapport *Blend IT & Share IT* en het daaruit volgende beleid heeft geleerd dat het belangrijk is dat in de organisatie ook de daarvoor noodzakelijke randvoorwaarden op orde zijn. Het gaat daarbij om een divers palet: van tijd en deskundige ondersteuning voor onderwijsinnovatie tot docentprofessionalisering, de tijdige opschaling van ICT-tools, passende onderwijsruimtes, et cetera.

We kunnen meerwaarde creëren met behulp van digitale middelen. Het vertrekpunt daarbij is dat fysiek onderwijs en digitalisering wederkerig zijn; ze grijpen op elkaar in, versterken elkaar en vullen elkaar aan. De vraag is natuurlijk: Op welke manier moet dat vorm krijgen? Vanuit onze Onderwijsvisie en Instellingsplan, de input uit de workshopreeks met betrokkenen en experts en wetenschappelijke inzichten hebben we vijf doelen geformuleerd die de leidraad vormen voor de verdergaande digitalisering van ons onderwijs. Het gaat om de volgende doelen:

1. Verrijken van het onderwijsmateriaal

Deze doelstelling moet leiden tot toegankelijker onderwijs en activerende werkvormen. Bovendien stelt het studenten in staat hun wetenschappelijke kennishorizon te verbreden en (nog) beter ingebed te raken in de academische praktijk. De uitwisseling met de stad Amsterdam en de bredere samenleving kan ook goed gefaciliteerd worden met ICT, dit sluit aan bij de ambities op community service learning (CSL) en de sterkere oriëntatie op maatschappelijke vraagstukken.

2. Waardevoller on-campus onderwijs

Hierbij gaat het om een effectievere balans tussen contacttijd en zelfstudie. Dit is een doelstelling van het Instellingsplan. Hiermee kunnen we *flipping the classroom* beter faciliteren, waardoor studenten beter voorbereid kunnen deelnemen aan de werkvormen op de campus. Dit bevordert het leerproces en leidt tot betere studieresultaten.

3. Beter ondersteunen en structureren van het leerproces van studenten

Met betere online ondersteuning in het leerproces kunnen studenten meer eigenaarschap nemen over hun leerproces. Online tooling helpt een diversiteit aan studenten om algemene studievaardigheden eigen te maken (e.g. plannen) en de studie beter studeerbaar te maken. Het gaat hierbij niet om het ‘opknippen’ of modulariseren van het onderwijs. Hoewel studenten gebaat zijn bij meer regie over hun eigen studie, blijven docenten nog steeds belangrijke begeleiders/regisseurs van de universitaire loopbaan van de student. Het gaat om het faciliteren van een effectievere leerstrategie binnen de vastgestelde leerpaden.

4. Intensivering van het onderwijs (klein binnen groot)

Binnen grotere groepen kan online interactie de mogelijkheid bieden om kleinschaligheid te bereiken. Het doel is om het contact tussen docent en student en studenten onderling te vergroten met behulp van digitale middelen. Dit draagt bij aan meer aandacht voor de student, meer persoonlijke begeleiding en feedback; wat in grootschalig fysiek onderwijs op de campus moeilijker te realiseren is.

5. Vergroten van de betrokkenheid van studenten bij de studie

Het doel is om academische integratie te bevorderen. Door meer waardevolle interacties binnen de academische gemeenschap te faciliteren, wakkeren we de leergierigheid en motivatie aan bij studenten om zich in een of meerdere studiegebieden te bekwamen. Interactie met medestudenten en sleutelfiguren van de studie (docenten, studieadviseurs, tutors) bevordert de betrokkenheid van studenten bij hun studie.

We hebben tevens geformuleerd welke acties er nodig zijn om deze doelen ook daadwerkelijk vorm en inhoud te geven.

Verrijken van het onderwijsmateriaal	
1.	Verdere ontwikkeling van video en ander online materiaal in ons onderwijs inclusief systematiek voor het bewaren en uitwisselen van deze materialen.
2.	Opschalen technische ondersteuning voor video en online materiaal.
3.	Verdere ontwikkeling en gebruik van Open Educational Resources: samen ontwikkelen, delen en gebruikmaken van (reeds beschikbare) content.
4.	Verbinding met wetenschappers van buiten de UvA in het onderwijs online
5.	Verbinding met maatschappelijke partijen buiten de UvA in het onderwijs online
6.	Opschalen didactische ondersteuning voor alle (nieuwe) docenten

Waardevoller on-campus onderwijs	
1.	Innovatie van het curriculum door te analyseren en te bepalen welke combinaties van onderwijsvormen (campus, online, synchroon/asynchroon) het beste passen in het UvA-onderwijsmodel.
2.	Inzet van tools om het kennisniveau van studenten voor aanvang van on-campus onderwijs in kaart te brengen.
3.	Inzet van digitale middelen waardoor studenten (beter) voorbereid aan on-campus onderwijs deelnemen.
4.	Verdere ontwikkeling van inzet digitale tools tijdens on-campus onderwijs (polling, quizzes, shared workspaces).
5.	Ruimte op de campus beschikbaar maken voor hybride onderwijs (vgl. Hybrid Learning Theatre).
6.	Opschalen van de didactische ondersteuning voor alle (nieuwe) docenten.

Beter ondersteunen en structureren van het leerproces van studenten	
1.	Verdere ontwikkeling en inzet van quizzes en andere digitale middelen om zelfstudie te ondersteunen.
2.	Ontwikkelen/pilots learning analytics voor studenten en docenten.
3.	Inzet van online peer-feedback tools.
4.	Extra investeren in de digitale leeromgeving – invoeren van curriculuminformatie-systeem/leerlijntool.
5.	Inzet op studievervaardigheden in de propedeutische fase, via online modules
6.	Opschalen van didactische ondersteuning voor alle (nieuwe) docenten.

Intensivering van het onderwijs (klein binnen groot)	
1.	Introductie van nieuwe/extra vormen van kleinschalig online onderwijs (korte online vragensessies, online discussie in kleine groepjes, etc.)
2.	Investeren in tools/systemen en vormen voor online samenwerking
3.	Inzet van online peer-feedback tools
4.	Opschalen didactische ondersteuning voor (nieuwe) docenten

Vergroten van de betrokkenheid van studenten bij de studie	
1.	Investeren in tools/systemen en vormen voor online samenwerking.
2.	Inzet van online peer-feedback tools.
3.	Ontwikkelen van een extra-curriculair online aanbod (i.s.m. met studieverenigingen, Spui 25, etc.).
4.	Verder ontwikkelen van online varianten van bridge-programma's voor ondervertegenwoordigde groepen (bijv. Get Ready).
5.	Nieuwe mogelijkheden om online keuze-onderwijs, verdiepingsmodules te volgen (laagdrempelig eigen academische interesses volgen).
6.	Opschalen van didactische ondersteuning voor alle (nieuwe) docenten.

6. Van actielijnen naar implicaties en randvoorwaarden

De doelen en actielijnen zijn een gedeeltelijk antwoord op de uitdagingen waarmee we worden geconfronteerd. Zo kan het helpen om kleinschaliger contact (binnen een grootschalige setting) te organiseren, studenten effectiever te laten studeren, het onderwijs flexibeler in te richten en beter om te gaan met diversiteit. De implementatie van het rapport *Blend IT & Share IT* en het daaruit volgende beleid heeft geleerd dat het belangrijk is dat in de organisatie ook de daarvoor noodzakelijke randvoorwaarden op orde zijn.

Keuzes ten aanzien van de optimale mix van on-campus en online onderwijs hebben niet alleen gevolgen voor het onderwijsproces, maar ook voor de wijze waarop de campus (inclusief de faciliteiten) wordt gebruikt. Nadat de ambities, doelen en actielijnen voor de verdergaande digitalisering zijn vastgesteld, zullen we in een volgende fase inventariseren wat de implicaties en de noodzakelijke randvoorwaarden zijn. Dit gebeurt ook in de Digitale Agenda, een uitwerking van het Instellingsplan 2021-2026 in een strategisch plan van de UvA over digitalisering. We maken daarbij ook gebruik van inzichten en expertise in landelijk verband, bijvoorbeeld via de UNL en SURF. De inventarisatie van noodzakelijke voorwaarden levert onderstaande aandachtspunten op:

Tijd voor onderwijsvernieuwing

Veel van de gekozen actielijnen vragen een bepaalde inzet van onze docenten. Docenten ervaren op dit moment een hoge werkdruk en kunnen moeilijk tijd vrij maken om hun werkvormen te heroverwegen. Een noodzakelijke randvoorwaarde voor een aantal actielijnen is dat docenten de tijd hebben hun onderwijs te evalueren en in de praktijk te brengen wat zij herontwerpen.

Adequate ondersteuning

Digitalisering zorgt ervoor dat docenten steeds meer in teams zullen gaan werken, niet alleen met hun collega-docenten, maar ook met ondersteunend personeel. Docenten moeten een beroep kunnen doen op voldoende en adequate ICT-ondersteuning, maar ook gebruik kunnen maken van onderwijskundige experts op het gebied van ICT in het onderwijs.

Docentprofessionalisering

We hebben eerder gesteld dat verdergaande digitalisering specifieke eisen stelt aan het ontwerp en de voorbereiding en dat dit moet gebeuren op basis van een didactisch concept. Docenten zullen didactische concepten moeten worden aangereikt en de mogelijkheid hebben zich hier verder in te scholen.

Toetsing

De manier van toetsing bepaalt sterk in hoeverre er kansen liggen voor digitalisering. Het digitaal afnemen van grote kennistoetsen werpt andere vragen en afwegingen op dan een online mondeling tentamen. Denk aan surveillance en het voorkomen van fraude, de validiteit van de toets en de praktische uitvoerbaarheid voor docenten. Een noodzakelijke randvoorwaarde voor het behalen van de gestelde doelen is om een goed doordacht onderwijsmodel te implementeren, waarbij expliciet aandacht is voor de manier van toetsing. In het najaar van 2021 starten we in een apart beleidstraject met een herziening van het Kader Toetsbeleid, waarin digitaal toetsen nadrukkelijk op de agenda zal staan.

ICT-infrastructuur

Om onderwijsmateriaal te kunnen verrijken, meer online samen te werken en digitale hulpmiddelen in te zetten (zowel op de campus als online) moet de ICT-infrastructuur en de ondersteuning voor docenten (en studenten) goed geregeld zijn. Een noodzakelijke randvoorwaarde om de doelen in deze visie te bereiken is om die infrastructuur robuust in te regelen.

Onderwijsruimtes en de campus

Een mogelijke implicatie van de voorgestelde actielijnen is een verschuiving in het gebruik van de ruimte op de campus. Als informatieoverdracht binnen het onderwijsproces minder via het

‘klassieke’ hoorcollege wordt georganiseerd, kan die ruimte beter benut worden voor activiteiten die ten goede komen aan de toevallige ontmoeting, academische integratie en sociale interactie.

Toegankelijkheid voor studenten

De mogelijkheden van online onderwijs kunnen helpen om ons onderwijs toegankelijker te maken. Onderwijs kan minder plaats- en tijdsgebonden worden georganiseerd, wat grote voordelen oplevert voor specifieke studenten groepen. Denk bijvoorbeeld aan minder mobiele studenten. Ook voor werkenden biedt digitalisering veel kansen; de flexibiliteit van online onderwijs heeft voordelen wanneer je het combineert met werken (Leven Lang Leren).

Een meer gedigitaliseerd curriculum heeft echter ook een aantal valkuilen ten aanzien van de toegankelijkheid voor studenten. Aan het gebruik van digitale hulpmiddelen (laptop, camera, etc.) zijn twee belangrijke, potentieel ‘uitsluitende’ aspecten verbonden:

1. Ze moeten worden aangeschaft, waarmee kosten gepaard gaan, en
2. Er is bepaalde kennis vereist om de technologie te gebruiken.

Het is zaak het onderwijs toegankelijk te houden door te voorzien in een betaalbare, geavanceerde infrastructuur en door aandacht te schenken aan (het verhogen van) het kennisniveau van (potentiële) studenten (‘digital equity’ of ‘digital capital’). Daarbij dient er specifiek aandacht te zijn voor studenten met een functiebeperking.

Data en privacy

Digitalisering maakt onderwijsprocessen beter programmeerbaar, adresseerbaar, traceerbaar en meer interactief. Het werken met digitale hulpmiddelen levert leveranciers (en de UvA) daarmee grote hoeveelheden data op. Een noodzakelijke voorwaarde voor meer digitaal onderwijs is een goed doordacht model van data-eigenaarschap en privacy. De publieke belangen van de universiteit alsmede de persoonlijke belangen van studenten moeten worden gewaarborgd.

Monitoring, onderzoek en evaluatie

Het is van belang om de effecten van nieuw onderwijsontwerp en blended onderwijsvormen te monitoren. Hierbij kijken we naar de kwaliteit van ons onderwijs, leeropbrengsten, studenttevredenheid, betrokkenheid van studenten en werkbeleving van docenten. Het Educational Sciences onderzoeksprogramma van het UvA Research Institute of Child Development and Education voert onderzoek uit naar de effecten van het noodgedwongen online onderwijs ten tijde van corona-maatregelen. Deze onderzoeksgroep, onder leiding van prof. dr. Monique Volman, zet het onderzoek ook in 2022 voort. Daarnaast zal het centrale Teaching & Learning Centre beleidsonderzoek naar onderwijsinnovatie uitvoeren.